

MANINGAXAN

BENXANSABE MEN BOTA ALISE SIGIXAHO XONO
XA N_{ASIN} BASIGI NI BEN_{ININ} MA MALI XONO

Ande, Mali goferenama ani dekuru murutinolu mennu t'alu buluno bila bilasilalisabe la suluyexaru tili 24 san 2014 ;

Ilan harano i joxon xan Alise dugu xono hoxabenjinin xanma, i y'a ho a hota bilasilalisabe xono jamen, n'an bee sonta o bilasilalisabe xonokulu ma, ni buluno bilata la suluyexaru tili 24 san 2014, jalahu benxan ye soto basigi kuntaxalajan na, n'o ye ke sabulaban ti gelaya la men tere ye sahilimahan maralu xono ni dolu xo a ma xo « Asawadi » :

An ye holi kerengerennin ni tantuli ke x'a jasin Alise jamana ma, o men keta hoxabennalu jabila ti. Holi ni woljumulon ye nin dekuru innu hana ma : Afiriki tiliboyihemahan jamanalu la Sotoyirwaton n'o ye SEDEYAWO/ « CEDEAO » ti, Afirikijamanalu la Kilinyaton UYA/ « UA », duniya tonxon naani jamana hoxonyanolu la Tonba ONI/ « ONU », Erɔpujamanalu la Tonba, ani Silamalu joxondeematonba OSEYI/ « OCI ». Holi ni woljumulon ye taxa jamana innu hana ma : Burukina Fasu, Murutani, Niseri, Niseriya, ani Saadi, n'olu hana ye hoxaben kanubaxalu ti.

Japininni kerengerenno keno Mali gelayalu xan, mennu ye taxanisaagi la sahilihemamaralu xono;

Ilan bee xa i tesiti xa gelaya innu sabulu silatunu pewu ani xa ben sabati, men losin ye jamana tarixu ti n'o sinsinnin kilinya xan, jamanadin bee dunni da kilin he bunya ni karama xono, men ye bee ye lanbe batuli ti, n'o ye Mali jamana taxabulu ti ;

An lanin a la xo jamana nataxa te sabati ni jamanadinnu man hara i joxon xan xa ke kilin ti, x'o sinsin taxabulu kutalu xan mennu ye jamana tu a sugu la, xa jatemita ke hadamadinnu tuli la alu lanbe la ani xa jatemita ke jamana duguxuluku n'a sotoku la ;

A genin an ma xo Mali sahilihemahan xa xan xa yiriwa toriya to, sotoku, hadamadinnyaku ani lonku sila he, n'o xa xan xa ke heere jonjonnu la;

An y'a lon xo jamanamara xa xan xa tali ke sahilihemahan moxolu la tarixulu ma alu la sinkulu n'alu la lonkulu, yoro men tarixu t'a hita x'alu nanin gelaya siyaman yela alu la jalamaya xono ;

An lanin a la xo lakantali xa xan xa sabati, xa basigi ni hagilisigi jiidi an ye jamana xono ani xa mara ke x'a ja, geninya xono, hadamadinnu la hakelu batuli, kiiti kesugu juma ani nangilibaliya kelesi xono ;

An lanin a la xo jamana hawujawalelu ni kujoxubake kɛɛli ye wajibi le ti ;

An haminnaku ye Afiriki sariyasabelu ni duniya tɔnxɔnnaani sariyasabelu batuli ti ;

X'an hagili tu bɛnxansabe xɔtolu ni gɛɛyalu la mɛnnu yeta waleyalɪ ni kɔɔsili sinhe ;

Ilan ye bɛnxannu hɛɛ :

DAKUN I : SARIYALU, LAHIDULU, ANI LɔSINNU X'A ɲASIN HɔɲɔXɔNXɔ ɲALABɔLI MA KUNTAXALAJAN XɔNɔ

Buluhata 1ɔ : sariyalu ni lahidulu

Sariyasɪn 1ɔ : bilasilalisabe hagilɪnna xɔnɔ, han hula mɔxɔlu t'a hita x'alu ye nin sariya innu batu :

- a) Mali jamana ye kilɪnya batuli, jamana duguxuluku tuli a sugu la, an'a ye yɛɛmahɔɔnya batuli, ani xa jamana hanga kɛ demokarasihanga ti bɛɛ ye sin xa i ye diina sugandi mɛn xɔnɔ ;
- b) xa sinku ni lɔnku ani xanku buluhata siyaman lakulɔn ani x'alu jiidi, ani hana xa jamanaxɔnɔdin bɛɛ lɔwula dun da la kɛɛnkɛɛnnɪnya la, musulu ni dinmɛsɛnnu talu jamanalɔwalelu sinhe ;
- c) jamanadinnu x'alu yɛɛ ye kulu ɲalabɔ x'a sabu kɛ mara kɛsugu kuta dɔ ti mɛn ye tali kɛla alu haminnakulu xan ;
- d) xa Mali maralu yiriwali laxaɲa mɛn ye tali kɛla alu kilinkilɪnna bɛɛ ye sɔtɔ suguyalu xan ;
- e) xa ban diyaxuyahanga kɛli ma politigitaxabulu hitalan ti, bari xa i jigi la xumɔɲɔxɔya ni hɔxabɛn xan hɔɲɔxɔnxɔlu dalasali tɔ ;
- f) xa hadamadinnu la jusariyalu ni lanbelu batu, x'alu la yɛɛya n'alu la sagoladiinabatu bunya;
- g) xa yuruguyurugu ni ɲangilibaliya kɛɛ ;
- h) xa boyinxanni, dɔɔxuhiiri ani kɛbaarajɔxulu (jamana xɔnɔ ani jamanalu n'i ɲɔxɔn tɛ) kɛɛ ;

Sariyasɪn 2nan: Han hula mɔxɔlu bɛɛ t'alu xan di xa bɛnxan in xɔnɔkulu mumɛ waleya xɔnɔtɔdiya xɔnɔ, nin bɛnxan in waleyalikunuma dɛɛnin alu la.

Sariyasin 3nan: Mali kulatεgebaaradalu ye laben bee sabati sariyaku sila he hali n'a keta sariyasunba xa nin benxan xonokulu waleyali latege, x'o ke han hula moxo bee ye hagilihalinhalin xono, ani korosilidekuru ye deema xono.

Sariyasin 4nan: lapininba mennu tanin nin benxan in xono n'alu xa xan xa waleya Mali han bee, olu ye waleyala holohahilimara lelu xono, x'a tere danxati man ke jamana han ye benxanheere kerekereennolu la. Nin laben kilinnu ye bori jamana mara tolu xan.

Buluhata 2nan: basigi kuntaxalajan ninin losinnu

Sariyasin 5nan: Nin benxan in kun ye xa basigi juma ni kuntaxalajan sabati Mali xono, n'o ye ke sabu ti xa ben sabati ketehjamanlu xono ani duniyatxonxonnaani jamanalu xono. A ye tali kela hoxoxonxo banni xan pewu xumaxoxoya xono, men sinsinnin nin ku innu xan:

Asawadi toxo

Asawadi toxo ye tali ke tonja la, hadamadinya, lonku, ani hagililajigimiiriya ni tanxumanseeri lelu xan, Mali sahilihemara moxolu bee y'alu han yela mennu xono, n'olu ye jamana buluhata dolo ti. Hutubahamunyali xono, nin welesugu men ye tali kela hadamadinyasila xan, o xa xan xa ke beedebenxan sabu ti ja te ke men xo, Mali jamana ye kilinya bunya xono.

Heere mennu kun ye xa basigi ni ben sabati jamana xono

Hadamadinku ni politigiku lowula men ye Mali jamana sahilimahan geleya banbalilu to, olu xa xan x'a tu a xa jannin politigiku sira he. O la, jamana benxanladeba do yena sigi hulantεwaxati xono, men ye na ke korosilidekuru ye deema xono, wa dekuru kilin o kilin sin ye dun a la jasugu kilin ma, menna hagilihalinhalin dahanin xa ke Malidin bee ni joxon te hoxoxonxo kunnu xan. O batusigi y'a wasadun Azawadiku la. A xa xan xa heere lu bulula mennu y'a tu Mali ye jina geleya in ku, x'a ye jamananadinnu la deema dun da la jamana lonni silatege la, ani xa ben lakika sabati jamana xono. Sariyasun do ye laben men ye tali ke basigi, kilinya ni ben na jamana xono ; o y'a ke beedebenxan xono, jalahu xa jatemala ke Mali ye hoxoxonxo lahalaya bee xan, x'a ye kilinya n'a ye duguxulu kilinya waleya.

Heere mennu labenkun ye mara kekujuma sabatili ti.

Hɛɛɛ kuhɔnolu bono je, sangu hɔɔɔɔɔɔ xa ban pewu, mara xa xan xa suguya men ye jatemala kɛla sigidalu lahalayalu la, n'olu ye :

- losintaxabulu siginin sinxan men sinsinnin sigida lakulɔnnolu xan mɛnnu taxabulu ye jamɔɔɔlu sugandili xalahili sinhe sin siyaman labilanin mɛnnu ye ;
- xa mara kuhɔnin kunxankulu jalaboli tu dugumɔɔɔlu han ma, bari yɛɛmara xa kɛ sariya xɔɔ ;
- xa sahilihɛmaralu mɔɔɔlu tata xa siyaya jamana baaradalu la ;
- Xa bariga dun sariyalu ni hanga batuli, o la kiititɛgɛbaaralu masutuya dugumɔɔɔlu la ;
- Xa lakantalihɛɛɛlu sigi sinxan mɛnnu sinsinnin kilinya ani bɛɛ sindunni jamanadinnu kunxankulu jalaboli tɔ ;
- xa jamanadinnu, kɛɛnkɛɛnninya la sahilihɛmara mɔɔɔlu, sindun a jama, sigida lakantalibaaralu tɔ ;
- xa lakantali tigilamɔɔɔlu bila xa taxa jamana han bɛɛ hɛ ;
- xa sahilihɛmara yiriwalibaarada dɔ sigi sinxan, o ye baarakɛminan dɔ ye marabuludɛkuru dɔ ti baaraɔɔɔɔɔɔɔɔɔ xɔɔ men hagilinna ye tu xa jinin, ani yiriwalihɛɛɛ kɛɛnkɛɛnnin men waleyali sinsinnin hadamadinnya, lɔnkulu, duguxulu sawuralu ani waxatiyɛɛmalu xan. Yiriwalihɛɛɛ nin musagalu ye bola yiriwali kuntaxalajan nahulu dɔ le tɔ men sigikun ye yiriwali sabatili ti. Nahulu yena bɔ jamanalu la hutubanhululu ni duniya deemakɛbaxalu kun.
- Duniya jamanalu ye lahidu ta xa nin bɛnxan xɔɔkulu waleya ani x'alu batu, ani hana xa deemadun o sila hɛ, politigiku, tariyasila, nahuluku, baarakɛhɛɛɛku ani baarakɛminanku tɔ ;
- Hulantɛlawaxati ye damita xabarin bulunɔ mana bila bɛnxansabe la.

Dakun II : JAMANA POLITIGIKULU ANI SARIYAKULU

Buluhata 3nan : Sariyaku ani jamana labɛnni kukuta

Sariyasin 6nan : Han hula mɔɔɔlu ti lahidu ta xa sariya dɔlu sigi sinxan men y'a tu sahilihɛmahan mɔɔɔlu, hasudinɔumaya xɔɔ, alu xa sin x'alu han ye kulu jalabo sariya

xoŋo ani xa lowulaba labila o yoro moxoŋu ye jamana baarakɛɗalu xoŋo. Labɛn mɛnnu latɛgɛta o hukumu xoŋo, olu hɛlɛ :

Sigida la :

- Xa Bulun do sigi sinxan mara xoŋo, mɛn moxoŋu sugandito ye xalahili sinhɛ ; sin ni soŋo siyaman ye bila alu la bulu xan ; hanga hana ye bila alu la bulu xan sariyaku ni maraku sila hɛ, a wa baarakɛnahulu hana ye bila alu la bulu xan.
- Malidinnu, kɛrɛnkɛrɛnninya la, sahilimahan moxoŋu, y'alu hannu la kulu jalabo yɛrɛmara sariya xoŋo ;
- Sariyatabulun peresidan ye sugandila bɛɛɗɛxalata sinhɛ. Ate le ye hanga ni mara jamoxo ti mara xoŋo ;
- kulatɛgelidɛkurulu ye sɛrɛkililu ni kominilu xoŋo (sɛrɛkiliku kulatɛgɛɗɛkuru ni kominiku latɛgɛɗɛkuru) mɛnnu hana sugandito ye bɛɛɗɛxalata sinhɛ, nin latɛgɛɗɛkuru innu hana jamoxoŋu ye biro lelu ti, mɛnnu ye kulatɛgelowula ha ; olu hana jamoxoya ye sɛrɛkilikɛnsayi peresidan ani mɛrɛ ;
- A yamaruyanin mara bɛɛ ma xa i sagolatoŋo sariya xoŋo.

Jamana xoŋo :

- xa sariyatabulun hulanan sigili taxabulu tokutaya ani x'a waleya, n'a ye welela « SENA », jamana ye konseyelu walima a mana kɛ welesugu hɛn o hɛn ti, mɛn ye sanga dun a suguya n'a ye kɛta la, ani x'a kɛ baarakɛɗa ti mɛn ye baaralu n'alu xoŋoku ye nin bɛnxan kuntilinnalu jiidi ;
- xa jamanadinnu dunni noxoŋa sariyatabulunba xoŋo x'a sabu kɛ xalahiliwula siyayali ti jamana xoŋo walantɛ xa hɛɛrɛ kɛndɛ kɛtɛlu tɛgɛ ;
- xa hɛɛrɛ tɛgɛ toriya to mɛn y'a tu laadalamoxoxotɔbalu, musulu ani dinmɛsɛnnu ye dun marabululu toɔlabulun xoŋo ;
- xa lowula di sahilihemoŋo siyaman ma kulatɛgebaaradalu ni hutubabaaradalu la ani mara baaradalu la.

Buluhata 4nan : Hangalu ni sinnu talasugu

Sariyasin 7nan : Han hula mɔxɔlu bɛnta a xan xo lɔwulalu ni baaralu xa xan xa tala jamana ni sigida lakulɔnnolu tɛ, sangu xa jatemita kɛ hasudinnu ni sigidalamɔxɔlu haminankulu la.

Sariyasin 8nan : Maralu ye sin xa latɛgɛli kɛ ku mɛnnu xan sariya xɔnɔ, olu ye :

- a) sɔtɔ, hadamadinya ani lɔnku yiriwalibaaralu bululali ;
- b) duguxulu labɛnni ;
- c) hutubabaarakɛminannu ni hadamadinya sabatilibaaradalu sigili sinxan an'alu jalabɔli (Xaran kunhɔlɔ ni baaradigixaran, kɛndɛya, laminin, lɔnku, silakulu, kunnahulɛndiwulalu mɛnnu ye mara ye bulu xan, kuranku, jiku ni sanuyaku) ;
- d) sɛnɛ, bexanmara, mɔɔli, kunkuxɔnɔhɛnnu tɔpɔtɔli, borihɛnkulu, jaguku, isinikulu, bululabaaraku, turisimu (mahɛlɛhɛnku), maralu n'i jɔxɔn tɛ borimahɛnkulu ;
- e) mara ye baarakɛnahululu ni wori maratalu ;
- f) lanpɔn ni saganlelu sigili sinxan an'alu ladunni ;
- g) julusarahɛɛɛlu sigili sinxan
- h) sɔn walantɛ ban kɛli nilihɛnnu, nɔxɔyadalu, ani kɛlu tɔ
- i) bulumadeema dili
- j) Sindunni kulu tɔ
- k) baarakɛjɔxɔnya mara walanwalanni xɔnɔ ani hulandintariya
- l) jamana ni jamanadinnu lakantali.

Sariyasin 9 : Sigidalakulɔnnolu la ku latɛgɛnolu waleyali ye wajibi ti n'alu lakulɔnta ani x'alu lasi hanga tɔxɔlamɔxɔ ma. Sinnu talali sigidalakulɔnnolu n'i jɔxɔn tɛ, o ye latɛgɛla le sariya kun mɛn xɔnɔ taxabuluhagilinnalu miirili n'alu latɛgɛli labilanin sigidalamɔxɔlu ye.

Buluhata 5nan : hanga tɔxɔlamɔxɔlu sigili ni baaralu kɛli sariya xɔnɔ

Sariyasin 10nan : hanga y'a tɔxɔlamɔxɔ kilin sugandi x'o lasigi sigidalakulɔnnolu xɔnɔ, sangu xa hutubanahalu lakanta. O la, a ye gɔfɛɛnama ye taxabulu jahɔ porosɛbalu xan, xa sɔtɔ ni hadamadinya yiriwalihɛɛɛlu ni duguxulu labɛnni baaralu nɔxɔya.

Sariysen 11nan : hanga tɔxɔlamɔxɔ ye baaralu kɛsugu sɛgɛsɛgɛ alu kɛno xɔ n'alu ni sariya ye tali kɛla i jɔxɔn na. O sɛgɛsɛgɛli kɛsugulu pereperelatɛgɛnin sariya xɔnɔ.

Sariyasin 12nan : benxan xɔnɔ, x'a tere danxati man ke hanga ketalu la, han hula mɔxɔlu benta a xan hanga ni maralu xa ɲɔxɔnye ke hen dantalu xan, n'olu ye :

- yiriwaliporoselu waleyali mɛnnu latɛgɛta jamana ni hutubabaaradalu walima kenyerɛyebaaradalu kun nin mara innu xɔnɔ.
- kunku xɔnɔ sɔtɔlu nahabɔli, kɛrɛnkɛrɛnya la duguxɔtɔnahululu;
- hen o hen, n'o ye tali ke nin benxan in waleyali xan.

Buluhata 6nan: musagalu ni hɛɛɛlu

Sariyasin 13nan: mɛn ye hɔ x'a hara takisilu, sigida nisonɲɔ saratalu hakɛlu pereperelatɛgɛli xan, i y'a hɔ a hɔnin sugu mɛn nin benxan in sariyasin 8 nan xɔnɔ, mara kilin o kilin ye sin x'a ye nisonɲɔ sarata latɛgɛ x'a ben a ye sɔtɔkɛda n'a ye yiriwali kuntilɲalu ma sariya hukumu xɔnɔ.

Sariyasin14nan: Jamana ti lahidu ta, x'a ye baarakɛnahulusɔtɔlu 30% latanbi sigidalakulɔnnolu ma sanni san 2018 tɛ, a talali ye ke dalaxali bisigi xan mɛn sinhɛ, jatemita kɛrɛnkɛrɛnnin ye ke sahilihɛmaralu xan, x'a sabu ke dalilulu ti mɛn yena latɛgɛ.

Sariyasin15nan: Jamana ye hake dɔ di sigidalakulɔnnolu ma alu la kunkuxɔnɔnahululu nahabɔ sinhɛ, kɛrɛnkɛrɛnninya la duguxɔtɔnahululu, mɛn hake yena lɔn hɔxaben sinhɛ han hula n'i ɲɔxɔn tɛ.

Sariyasin16nan : Jamana ti lahidu ta xa :

- sigidalakulɔnnolu la sinnu di alu ma ;
- sigidalakulɔnnolu la hutubabaara kanu dun mɔxɔlu la, kɛrɛnkɛrɛnninya la, Mali sahilihɛmaralu xɔnɔ ;
- baarakɛlalu tali ɲɔxɔya sigidalakulɔnnolu la hutubabaaradalu la, ani xa mɔxɔ tatalu hanba ke sahilimahanmara mɔxɔlu ti.

DAKUN III : LAKANTALIKU HɛɛɛLU

Buluhata7nan : Taxabulubalu

Sariyasin 17 nan : lakantaliku hεεεε mεnnu hεεε, olu jalaboto ye nin sariya nelu hukumu xono :

- wulumali xana ke sorodasiketa to, jamanadin bee xa dun sorodasiya ni lakantadekurulu to ;
- Xa kilinya sabati kelejama ni lakantaliyama te, x'o jamoxoya di jamana ma;
- Xa sorodasilu ni lakantakelalu bila xa taxa Mali han bee he dondin-dondin ;

Buluhata 8 nan : maramahentigilu harali i joxon xan yoro kilin to, alu tali jamana kelejama he, kekekεhennu lamitali alu la, baara dili alu ma (Maramahεnbila, Kuntilinyahalin ani Baarasoto MKB=DDR)

Sariyasin 18 nan : maramahentigilu harali i joxon xan yoro kilin to, o kun ye xa kekekεdinu totonbon mεnnu ye sin xa ta kelejama he walima DEDEYERI « DDR » lapinin xono. O taxabulu ye kela waleya siginin nelu la sariya xono MINISIMA deema la.

Sariyasin 19 nan : Han hula moxolu bentu a xan xa baarabulu do sigi DEDEYERI « DDR » xanma, n'o xonoxoxolu ye ke gferenama ni dekuluru murutino moxolu ti. O baarabulu ye baara ke nin bεxan in korosilidekuru ye jamoxoya xono.

Sariyasin 20 nan : baara sotoli ni DEDEYERI « DDR » ye kela xa ben maramahentigilu la harajoxonxan ne sinhe; alu ye baaradalu la i y'a ho sorodasiya, walima xa baara di alu ma alu la yεeta sila he. DEDEYERI « DDR » ye tali kela kekekεlu harano xoto le i joxon xan, mεnnu man soto tali to.

Buluhata 9 nan : Sorodasilu ni lakanta tigilamoxolu bilali xa taxa jamana han bee he

Sariyasin 21 nan : kekekεkelu ni lakanta tigilamoxolu tanolu ye lataxa jamana han bee he ; bari o ye ke dεdin-dεdin x'a damita benxansabe bulunobilalun na, sahilihεmara bee xono. O baara ye ke MOKU « MOC » ni MINISIMA « MUNISMA » ye jamoxoya xono.

Sariyasin 22 nan : sahilihεmara moxolu siyaman xa xan xa ye kekekεke tanolu to, wa jamoxoya do hana di alu ma, sangu lannaya ye sinsin ani xa maralu la lakantakulu sabati.

Buluhata 10 nan : Yεema dunni sorodasiya ni lakantali tigilamoxolu la kulu to

Sariyasin 23 nan : Han hula mɔxɔlu bɛnta a xan xa yɛɛma waleya jamana ye lakantaku tɔ, x'a sabu kɛ kɛwale xɔɔlu ti ani xa i sinsin Afiriki tɔnba ni duniyatɔnxɔnnaani tɔnba ye sariysabelu ti.

Sariyasin 24 nan : Gɔfɛɛnama ye hɛn bɛɛ sigi sin xan a dɛɲɔxɔlu la deema xɔnɔ, xa hɛɛɛ kɛndɛlu tɛgɛ lakantabaarakɛdalɔ sigili waleyali xanma, mɛnnu ye sin xa jamana lakantamakulu ɲalabɔ ani x'a lɔwula ha lakantaku jiidi tɔ an'a danlajamanalu n'i ɲɔxɔn tɛ.

Sariyasin 25 nan : Han hula mɔxɔlu bɛnta a xan xa dɛdɛkuruba barigama dɔ sigi lakantaku xanma EREYESIYESI « RSS », sigidadɛkurulu kilinkilinya bɛɛ ye dun mɛn xɔnɔ sangusangu xa miiriya dahanin ta lakantaku kuntilinya kuta xan, xa tali kɛ sigidalu, maralu ni jamana ani duniya tɔnxɔn naani dalilu ɲɔɲɔnnu xan.

Sariyasin 26 nan : Lakanta sabatilijɛdɛkurubaye lapininu kɛ mɔxɔlu sugandilisugulu xan lɔwulalu la, sangu xa bɛn sinsin ani xa lɔwulalu ha baarajalɔn xɔnɔ.

Sariyasin 27 nan : Yɛɛmadun sɔɔɔdasiya ni kanta tigilamɔxɔlu la kulu hukumu xɔnɔ, polisidɛdɛkuru dɔ ye sigi sin xan mɛn ye bila sigidalakulɔnnolu la mara xɔnɔ, alu la polisikumakulu xanma.

Sariyasin 28 nan : Sigida lakantali bilasilalidɛkuru dɔlu, ni jamana, mara, sigidalu ni sigidala hangabundalu ani wulaxɔnɔmɔxɔlu ye mɛn tɔ, o ye sigi sin xan x'a bila sigida ɲamɔxɔ ye mara xɔnɔ.

Buluhata 11 nan : Boyinxanni kɛɛli

Sariyasin 29 nan : Han hula mɔxɔlu ye lahidu ta xa : boyinxanni n'a buluhatalu bɛɛ kɛɛ n'o ye mɔxɔhaxa bululanin ni doroguhiirilu ti.

Sariyasin 30 nan : Han hula mɔxɔlu bɛnta a xan xa kɛɛbulu kɛɛnkɛɛnninnu sigi sin xan sangu xa : boyinxanni ni mɔxɔhaxa bululanolu kɛɛ.

DAKUN IV : HADAMADINYA, SɔTɔ ANI IɔNKU YIRIWALI

Buluhata 12 nan : Yiriwali Hɛɛɛ kɛɛnkɛɛnno

Sariyasin 31 nan : Han hula mɔxɔlu bɛnta a xan xo jamana xa xan xa yɛɛma dun sigida yiriwali taxabulu la jalahu sigidalakulɔnnolu xa yamaruya x'alu la yiriwalihɛɛɛlu

laben deɲɔɲɔnya taxabulu xɔɲɔ, mɛn ye tali kɛ sigida sɔtɔku n'a lonku xan ani xa kulu jatebɔsabelu dantɛgɛ geninya xɔɲɔ han bɛɛ hɛ.

Sariyasɪn 32 nan : Mara hula walima mara kɛtɛlu ye xa buluxɔɔbaarawula ɲɔɲɔnnu sigi sin xan, bari o ye kɛ i y'a hɔ sariya t'a pereperelatɛgɛ ɲamɛn, sangu x'alu la sɔtɔsilalu ni hadamadinyasilalu yiriwali jiidi, mɛn ye tali kɛ alu la sinnu xan i y'a hɔ o ɲahɔnin ɲamɛn bɛnxan in xɔɲɔ.

Sariyasɪn 33 nan : Sahilihɛmaralu yiriwalibaarada dɔ sigita, mɛn ye bilasilalidɛdɛkuru dɔ ɲamɔya xɔɲɔ ; o bilasiralidɛdɛkuru xɔɲɔmɔxɔlu ye maraku latɛgɛbulun tɔxɔlamɔxɔlu ti, mɛnnu la baara ɲasinnin baara ni hɛɛɛlu talali ma deemajɔɲɔnya xɔɲɔ, mɛnna sɔtɔ ni hɛn kɛtɛlu yesin xa yiriwa.

Sariyasɪn 34 nan : Yiriwalihɛɛɛ kɛɛnɛɛnnin dɔ labɛnta baarada in xanma dɛkurulu ni gɔfɛɛnama kun, deɲɔxɔlu la deema xɔɲɔ ; a musaga bɔbaxa ye woribɔkɛsu dɔ ti, mɛn siginin sin xan yiriwali kuntaxalajan xanma.

Sariyasɪn 35 nan : hɛɛɛ labɛnkun ye xa sahilihɛmaralu la yiriwali tanxumanseerilu ni mara tɔlu ta xaja ; o ye waleyala san 10 ho xa si san 15 kuntaxala ɲɔɲɔnna ma. A waleyali kɔɔsili ye kɛ bilasilalidɛdɛkuru kun, baarakɛdalɔ ni hangabundalu la deema xɔɲɔ.

Sariyasɪn 36 nan : Han hula mɔxɔlu bɛnta a xan, bɛnxan in kɔɔsilidɛkuru ye ɲamaya xɔɲɔ, xa waleyalitɔsumandɛkuru dɔ sigi sin xan Mali sahilimahan, sangu xa haminankulu lon haantanya kɛlɛli tɔriya tɔ yɔɔ kuhɔnininnu tɔ an'alu yiriwali. O baara xa xan xa kɛ xaru saba xɔɲɔ, bulunɔ bila xɔ bɛnxansabe la. A ye ɲinin duniya woribunba, Afiriki jamanalu yiriwaliworibun, n'o ye BADI « BAD » ti, ani silamɛlu la yiriwaliworibun, n'o ye BIDI « BID » ti, alu xa deema kɛ baara in waleyali la, gɔfɛɛnama, duniya baaradabalu ani yɔɔ yiriwata mɔxɔlu la hagilihalinhalin xɔɲɔ.

Sariyasɪn 37 nan : worɲininladɛba ye sigi sin xan xaru hula, yiriwalihɛɛɛ kɛɛnɛɛnnɔlu labɛnnɔ xɔ. Ladɛ yɛna bulumasigikɛsu dɔ sigi yiriwali kuntaxalajan xanma, mɛn yɛna kɛ yiriwalihɛɛɛ kɛɛnɛɛnnin musagabɔminannu ti.

Buluhata 13 nan : Wulixɔ xa ɲasin sahilihɛmaralu yiriwali ma.

Sariyasɪn 38 : Sahilihɛmaralu yiriwali baarada ye jamana ye deema sɔtɔ i y'a hɔ bɛnxan in t'a pereperelatɛgɛ ɲamɛn.

O to, ben keta a xan xa heereleu bee waleya, waxati sutun, waxari hakelama ani waxati jan xono, menna kuhota haranxan xono, n'o ye tali kela soto, lonku, sinku ani hadamadinaku yiriwali xan.

Korɔsilidekuru ye noxonye hololu sinhe, gɔferenama yena sabe do dantegɛ, men y'a ye lahidu tanolu pereperelatɛge o hukumu xono, a y'a he xa heere menna waleya ani lahidulu tiimeni bululasabe labenni i y'a ho ben ket'a xan sugu men, nin dakun innu xono :

- hadamadinnya sabatilibaarakɛdalɔ ;
- baarakɛlalu yiriwali ni sin dili alu ma;
- balulawasabaaralu
- wulaxonobaaralu yiriwali (sɛnɛ, bexanmara ani baara menna nasinnin be bexannu marali n'alu toptoli ma) ;
- silabaditobennu sangu xa taxanisaagi noxoya sahilihɛmaralu xono;
- duguxotonahulubo ni tiliyeelenkuran ;
- baaraku, kɛrenkɛrenninya la musulu, dinmɛsɛnnu ani kɛkɛkɛla xotolu;
- nahasotobaaradalu sigili sin xan sigida la ;
- xa sotoladunsilalu dayɛɛ kɛɛɲaborila saaginolu ani dɛsɛbaxanto ketɛlu ye, ani x'alu lanbe saagi alu ma ;
- bululabaara, turisimu, jagu ni kunnahulɛndi;
- xaran ani sinku ni lonku.

Sariyasin 39 nan : Han hula moxolu benta a xan, men ye xaranku ani lonku ni sinku ti, xa nin heere innu tɛge :

- xa xaran porogaramulu labɛn xa ben maralu la hadamadinnya ni lonkulu ma ;
- xa sigidalu xannu ni sabelisugulu yiriwa ;
- xa xaran kun holo ni hulanan sinsin, o la, jatemita ye ke bee sindunni to xaran to;
- xa sanhexaransu siyaman dayɛɛ ;
- xa lonkuyiriwalisulu ni hɛnxotomarayorolu (miselu) dayɛɛ maralu xono ;
- xa nin maralu la lonkulu jiidi, sigida la, mara xono ani jamana ni duniya xono.

Sariyasin 40 nan : Mara yiriwalibaarada do ye dayele mara bee kilinkilinna xono sangu xa maralu la sinnu sinsin baaraku sila he, men ye ke sabu ti xa goferenama xa lahidu tanolu tiimeni segesege;

Baarada kuta in ye maralu/jamana ye marabunda le xono, a jamoxoya ye mara kulategbulun peresidan ne bulu ;

Sariyasin 41 nan : Maralu ni hanga te benxanporogaramulu ye laben xa ben san siyaman baara bululanolu waleyali xanma ani jamana ye ketalu keli sariya xono, soto ni hadamadinnya yiriwali hukumu xono.

Sariyasin 42nan : Jamana ti lahidu ta xa sigidalamoxolu sindun sotolu ni bulumadeemanahulu jininni n'alu labaarali to, mennu ye sin xa soto sigidalanahulu jininni n'alu nahaboli sinhe, ani hana naha mennu ye soto maralu n'i joxon te walante alu ni jamana ketelu te dexoxoya le ani benxan mennu lategeta jamana kun x'a jasin alu ma sotoku sila he.

Sariyasin 43 nan : Jamana ti lahidu ta xa dexoxoyaporoselu yiriwa, mennu hagilinna tata sigida la. Heerele ye tegera xa sigidalakulonolu sindun benxanjululu ni yiriwalideema labenni, kundunni n'alu waleyali la.

Sariyasin 44 nan : Yiriwaliporogaramulu ye segesege tuma ni tuma heere ni nahulula deemabaxalu kun, korosilidekuru ye jamoxoya xono.

Sariyasin 45 nan : Deemabaxa hen o hen nanin taxabululu laben walima xa miiriyalu ta sahili xanma, a jininni n'olu he alu x'alu la keta holo ben Mali sahilihemaralu haminnakulu ma ani naha men ye basigi ni lakantali sabati nin mara innu xono.

DAKUN V : HOXABEN, JUSARIYAKU ANI HAMADINYA SABATIKULU

Buluhata 14 nan ; Hoxaben ni jusariyaku

Sariyasin 46 nan : Han hula moxolu benta a xan xa hoxaben jonjon sabati, men sinsinnin nin kulu xan :

- Sariyasun do labenni x'a jasin basigi, kilinya ni hoxaben ma ;
- jusariyaku sabatiliheerele bulula kerengerenninya xa dekuru sigi ani x'a wuli x'a lo sin xan men jasinnin tonja, jusariya ani hoxaben ma;
- Baarabulu do sigili yurugyuruugu ni nahulu sunpani keleli xanma ;

- Xa beedesegegelidekuruba do sigi, men ye baara ye nasin kele laadalu n'a sariyalu sosoli, moxohaxawalelu, silatunuhaxali, ke ni musuya boyinxanniwarelu, ani sariyasosowale ketelu ka nasin beeladesariyalu, hadamadin ye jusariyalu ani hadamadin ya madeemalisariyalu ma, Mali jamana han bee he.
- sonni a ma xo yaha te sin xa ke kele laadatija n'a sariyasoso ni hadamadin ya silatunuhaxalilu ma ja si ma, wa alu sonta hana alu ni beeladesegedelidekuruba ka de x'o baara ke ;
- yaha te sin xa ke kele laadatijnabaxalu n'a sariyatijnabaxalu ni hadamadin ya silatunubaxalu ani mennu boyita musulu, sungutundolu ni dinmesennu xan x'alu lanjaba kele in xono;
- kiitihanga sinsinni menna sariya borili ye waleya jamana han bee he ;
- lahidu tali xa yelama dun sariyaku la sangu kiiti kunxankumoxolu ni kiititegewulalu sodun i joxon na, x'a sinnu jiidi, xa dansigi nangilibaliya la ;
- xa laadalahere ni laadalakulu labaara x'a tere danxati man ke jamana sariya la ;
- bee madeemali hutubayali sariyaku hukumu xono ani kunnahulen dili hasudinnu ma alu la hakelu xan ;
- xa xaran nahama jiidi sariyabaarakela bee kun; hali silama kititegelalu ;
- Xa silama kititegelalu lowula dun ba to sariyaku lawabulu he kerekereenninya la, hen men ye hoxabenjinin hukumu xonola ti jamanadinnu kun mennu ye nte gogere nama baara la, o hoxabenjinin o xa xan xa ke sinku ni lonkulu, diinakulu ani laadalakulu bunya xono,
- Xa laadalahanga jamoxolu lowulalu dun bato x'a sabu ke alu la musagalu tali ti ;

Buluhata 15 nan : Hadamadin yamadeema silalu

Sariysin 47 nan : Han hula moxolu ti lahidu ta xa herelu teger, mennu ye kelenabirilalu saagili, n'alu bisimilali noxoya ani xa heere teger alu la musagaku la, x'a ben taxabulu ma men ye tali kela Afiriki ni duniya sariyasabelu xan ani afiriki benxansabeba men

tata san 1969, n'a ye janimaborilalu la geleyalu jalabo, ani Kanpala benxansabe men tata san 2009, n'o ye xumala geleyanaborilalu lakantaku xan Afiriki xono.

Sariyasin 48 nan : Han hula moxolu t'a ninin baaradalu ni hadamadinya deemadekurulu he, xa ketalu juxotodun mennu ye tali kela janimaborilalu saagili, n'alu bisimilali xan, ani x'alu la baarasotoku noxoya toriya to.

Sariysin 49 nan : Han hula moxolu ti lahidu ta xa sariyalu yiriwa ani x'alu labatu, mennu ye tali kela hadamadinya ni tilinninya xan, n'olu ye hadamadinya deemaliwalelu taxalannu ti. Alu ti lahidu ta hana xa moxolu jangi, mennu ye nin deemalu kela toxonininan ti politigiku,

sotokeda walima kelekeminanku sila he, xa deemabaarakedalu lasotoli noxoya ani xa moxolu xa lakantaku sabati.

DAKUN VI : DUNIYA TONXON NAANI YE DEEMALI LAHIDULU

Buluhata16 nan: Hoxaben Moxolu la Ketalu

Sariyasin 50 nan : Han hula moxolu bee y'a lon xo wajibisabatilan holo men ye benxan na, o ye xankilintigiya ti, alu la lannaya n'alu la lahidutigiya, xa benxan in xonoku batu ani x'a labennu bee waleya, alu la jamana ye hoxaben naha xanma, ani ben, lakanta ni basigili sabatili Mali xono ani ketetejamanalu xono.

Sariyasin 51 nan : Han hula moxolu t'a ninin alu la politigitonnu ni sigidadedekurulu he, kerekerekenninya la musulu ni dinmesennu la dekurulu, kunnahulendisulu, laadalakunnahulendilalu, laadalajamoxolu ni diinajamoxolu, alu xa deema ke benxan kuntilinpalu sabatili la.

Buluhata 17 nan : hoxabennalu lowula

Sariyasin 52 nan : Hoxabennalu, n'olu la jamoxoya ye Aliseri bulu, olu le ye benxan ni labennu batuli seeri ti dedekuru hula n'i joxon te. O to, a han hula moxolu ye :

- tu xa tanbi alu la hoxabenbaara he ;
- ye dekurulu ladi, ni kun y'o la, waleyali hukumu xono ;
- alu lowula ha ni geleya dunta benxan kuntilinya sabatiliku to.

Sariyasin 53 nan : Hoxaben ye ke sababu ti xa benxan waleyali ni Mali deemali wulixalo xoxotodun duniya xono.

Sariyasin 58 nan : Benxansabe, basigi ni xanben xanma (CSA) xɔnɔmɔxɔlu hɛɛ : Mali gɔferɛnama, dɛkuru murutinolu mɛnnu t'alu bulunɔ bila nin sabe in na ani hɔxabɛnnalu (Aliseri, Burukina Fasu, Murutani, Nisɛri, Saadi, SEDEYAWO « CEDEAO », ONI « ONU », OSI « OCI », UYA « UA », UYE « UE ». ONI « ONU » buluhata mɛn ye baara nasinnin lakantali ma, o ye lasigidinnu xa xan xa ye kɔrsilidɛkuru ye baaralu tɔ. SEYɛSIYA « CSA » ye sin hana, ni kun y'a la, xa baarakɛla kɛtɛlu ni nahulubɔbaarada wele x'alu sindun baara in tɔ.

Sariyasin 59 nan: SEY&SIYA « CSA » jamɔɔɔya ye Aliseri bulu, ate men ye hɔɔabennalu la jamɔɔɔ ti ; a deemabaxa ye Burukina Fasu, Murutani, Niseri ani Saadi ti, olu ye peresidan danxannu ti. Kɔɔsilidekuru daxawula ye Banbaxɔ ti. A ye sin xa jamɔɔɔye ke han ketɛ he, nin kun y'a la. A ye jamɔɔɔye ke sinja kilin xaru xɔɔɔ, a ye sin xa jamɔɔɔye baraninnu hana ke ni kun y'a la.

Sariyasin 60 nan: SEY&SYA “CSA” ye baaralu ye:

- Han hula mɔɔɔlu ye benxan labennu waleyali, alu kɔɔsili an'alu segeɔgeɔli ke, x'a tere a man danxati MINISIMA ye baara la;
 - xa baarabululalisabe dɔ laben benxan labennu waleyali xanma ani x'a batu ;
 - xa benxan labennu jahɔ ni hɔɔjamɔɔɔɔ dunta han hula mɔɔɔlu te ;
 - xa han hula mɔɔɔlu tɛɔɔ, n'o ni keli xa xan;
 - xa gɔɔferɛnama deema a xa heɛɛɛ jamɔɔɔnnu tege benxan labennu waleyali xanma; nin ku ninnu hana sin y'o tɔ:
- i. hutubabaarada ani mara walanwalanni baaradalu xa ke sahilihɛmahan he;
 - ii. xa sariyalu ta mennu ye benxan xɔɔɔkulu waleyali nɔɔɔɔ;
 - iii. baarakeheɛɛɛ jamɔɔɔnnu lasi sigidalakulɔɔnnolu xɔɔɔ, alu latɔɔɔmali xanma an'alu la baaralu n'alu sinnu waleyali xanma ;
 - iv. heɛɛɛlu tegeɔli mennu y'a tu demokarasi labaaraja kuta mennu kuhɔɔnin benxan xɔɔɔ, olu xa dun sigida xɔɔɔ, keɛɛnkeɛɛnninya la, xalahili tɔɔɔlasabelu tɔkutayali, x'a jinin mɔɔɔlu he alu x'alu tɔɔɔ sabe o sabelu xɔɔɔ sangu alu sin xa teɛɛ xalahililu tɔ, ani deema dunni xa baarada kutalu ni heɛɛɛ kutalu sigi sin xan.

Sariyasin 61 nan: xa tali ke a waxati n'a ye sinnu xan, MINISIMA ni UYA “UA” (MISAHELI), OSI “OCI”, UYE “UE” ni SEDEYAWO “CEDEAO” la baarajamɔɔɔɔ xɔɔɔ, alu ye CSA deema benxan kɔɔsili n'a waleyali baaralu la.

Sariyasin 62 nan: SEY&SYA “CSA” ye baara waleyali xɔɔɔ, a ye komite naani sigi sinxan mennu ye tali kɛla nin dakunnu la : “politigikulu ni baaradakulu”, “jamana ni jamanadinnu lakantali”, “sɔtɔ, sinku ni lonku yiriwali” ani “ telabenni, sariyakulu ani deemalikulu”

Buluhata 20 nan: sagolakɔɔsilikɛla

Sariyasin 63 nan: Han hula mɔxɔlu bɛnta a xan, SEYESYA “CSA” xa sagolakɔɔsilikɛla dɔ sugandi, mɛn ye baara ye kɛ bɛnxan waleyali sɛgɛsɛgli ti.

Xaru naani o xaru naani, a ye dantɛgɛlisabe hɛsɛhɛsɛnin dɔ labɛn, mɛn ye lahidu tanolu jahɔ waleyali xan, mɛnnu tata bɛnxan xɔnɔ; a ye gɛlɛyalu hita, xa gɛlɛyalu dunbaxalu, xa lapininu kɛ hɛɛɛ tɛgɛtalɔ xan.

Sariyasin 64: sagolakɔɔsikɛla ye deema sɔtɔ a ye baara hukumɔ xɔnɔ.

DAKUN VII: LABɛN LABANNU

Sariyasin 65: Nin bɛnxan in labɛnnu n’a haranxannu tɛ sin xa yɛlɛma ni dɛdɛkuru mɛnnu t’alu bulunɔbila a la, bɛɛ man sɔn a ma, kɔɔsilidɛkuru ye hagilinna sɔtɔnin xɔ.

Sariyasin 66nan: harankannu ni han hula mɔxɔlu bɛɛ ye jahɔlu Alise hɔxabɛn sinhɛ ni bulunɔbila kɛta a la feburuyexaru tili 19 san 2015, olu sinba ye bɛnxan in tɔ awa alu lowula hana ye kilin ti sariya la i y’a hɔ bɛnxan han tɔlu.

Sariyasin 67nan: tɛlabɛnnalu ani Pilatihɔrɔmu lamɛta hɔxabɛnjininna bɛɛ tɔxɔ tɔ, hɛn o hɛn tɛɛ ye kana xan a lun. tɛlabɛnnalu ani Pilatihɔrɔmu bulunɔbilalalu t’alu bulunɔ bila bɛnxan in na a lun kuru bɛɛ kilin-kilinna tɔxɔ tɔ.

Sariyasin 68nan: Nin bɛnxan in waleyali ye damita xabarin han hula mɔxɔlu ni hɔxabɛnnalu man’alu bulunɔ bila a la lun mɛn.

HARANXAN HOLɔ : Hulantɛlawaxati

San bɛnxansabe sariyalu ye xa sigi sinxan, bɛn kɛta nin hulantɛlakukɛtalɔ xan. O kulu waleyali xa xan xa damita xabarin bulunɔ mana bila bɛnxansabe laban na. O waxati kuntaxala y’a ta xaru tan ni seegi (18) la xa tax’a si xaru muxan ni naani (24) ma.

O hutantɛ xɔnɔ, lapinin ye xa nɔxɔya dun dabarilu sigili la sinxan xa hɔxabɛn kɛ Malidinnu n’i nɔxɔn tɛ, xa Mali kuta sigi sinxan, jamana kilin, demokarasi mantarahano ye mɛn xɔnɔ.

Nin ye sababu ti, Ala bariga tɔ, bɛn ni demokarasi sabatili ani hadamadinnu la sɔnɔxɔnye lonkusiyaya xɔnɔ.

Hulantɛlawaxati nin xɔnɔ, jamanadin mɛnnu bɔta xa taxa jamana xɔxan x’a sababu kɛ kɛɛ ti, dabarilu xa tɛgɛ jalahɔ olu la xɔsaagili xa kɛ, x’alu la sigiwulaku n’alu la baarakulu jalabɔ ani hana janganxata ti mɛnnu sɔtɔ xa deema kɛ xa nasin olu ma.

Hulantɛlawaxati laɲininnu n'a kuntaxala.

Buluno mana bila bɛnxansabe la, hulantɛlawaxati ye dayɛɛ o yɔrɔndo bɛ. O la, sani sariya tanolu ni marasugu mɛnnu kuhɔnin bɛnxansabe in xɔnɔ, olu xa latɛɛɛ ani x'alu waleyali damita, dabari kɛɛnkɛɛnninnu xa xan xa tɛɛɛ mɛnnu ye tali kɛla Mali salihɛmaralu marasugu la.

O dabarilu kun ye :

- xa sigasiga bɔ a tɔ pewu x'a hɔ sariya kutalu yena ta mɛnnu ye tali kɛla jamana lɔsin kutalu sigili n'alu waleyali la, lɔsin mɛnnu ɲasinnin politigiku, jamanadinnu ni jamana lakantali, sɔtɔ yiriwaliku, hadamadinyakulu, sinku ni lɔnku, sariyaku yiriwali ani jamanadinnu tɛlabɛnni ;
- xa xalata sariyasabe hɛsɛhɛsɛ x'a kutaya xa yɛɛma dɔlu dun a tɔ sangu, hulantɛlawaxati in xɔnɔ, sigidalu ni maralu ani jamana xɔnɔ, xalatalu ye sin xa kɛ suguya la mɛn y 'a tu nin bɛnxansabe in xɔnɔku xa sin xa waleya ;
- xa dabarilu ni labɛnsilalu waleya mɛnnu ye tali kɛla bɛn lanali xan, kujɔxukɛlu dabilali, xa taxabulu kutalu ta xa ɲasin jamanadinnu ni jamana lakantali ma sangu lakantalibaxalu la sinnu ye sabati kusɔbɛ ani xa dɔ hara alu la hasudinɲumaya xan ;
- xa hɛɛɛɛlu tɛɛɛ sangu sɔn xa kɛ sariya tanolu ma jangu xa danxati kɛ boyinxannilalu ani danmatanbiwalelu la, ani hana xa dan sigi dɛnkɛtɛhɛ ni kujɔxukɛ la ;
- Xa bɛnxansabe nin waleya sarati tano xɔnɔ.

Sangu jamana baaralu xana lɔ, lɔsin mɛnnu ye sinna, olu ye taxa alu la baaralu hɛ ho xa xa taxa si hɛɛɛɛlu sigili ma sinxan mɛnnu kuhɔnin bɛnxansabe in xɔnɔ.

- xa ɲamɔxɔlu sigi sahilihɛkominilu ni sɛrikililu ani maralu xɔnɔ hulantɛlawaxati xɔnɔ ; o mɛɛninba xa kɛ xaru saba ti buluno bilali xɔ bɛnxansabe in na. Alu tɲa, an'alu la baaralu yena latɛɛɛ hɔxabɛn xɔnɔ ani baarakɛɲɔxɔya xɔnɔ.
- Toriya-toriya tɔ, xa sariyasabelu sigi sinxan sangu bɛnxansabe xɔnɔkulu xa sin xa waleya;
- Gɔfɛɛnama yena dabarilu tɛɛɛ sangu, xaru tan ni hula (12) xɔnɔ, Depitebulun xa xalata sariyasun kuta latɛɛɛ ;
- dɛkuru mɛnnu sigita sinxan bɛnxansabe in xɔnɔ, olu ye xalatalu baaralu kɛ maralu ni sigidalu la hulantɛlawaxati xɔnɔ. O ye kɛ i y'a hɔ bɛnxansabe t'a hɔ ɲa mɛn, o sarati janyaninba ye xaru tan ni seegi (18) ti.

HARANXAN 2NAN : hadamadinnu ni jamana lakantali

1.Hulantɛladabari mɛnnu ye tali kɛla hadamadinnu ni jamana lakantali xan

Bɛnxansabe in kɔɔsilidɛkuru ni hadamadinnu ni jamana lakantalikomite ye ɲamɔɔɔya xɔɔ, lakantalidɛkuru sigita sinxan, n'o ye SETɛSI (CTS) ti. SETɛMɛSI (CTMS), n'o ye lakantaliidɛkuru ti mɛn bota Waxadugu bɛnxansabe xɔɔ n'a lasiyayata Alise sɛtanburuxaru tili 16 la san 2014.

a. Gɔfɛɛnama tɔɔlakidinnu ni tɛlabɛnnalu ani Pilatihɔɔmu (n'o ye dɛkuruba ti minisirisu siyaman ni kɛɛ han hula mɔɔɔlu ani baarada kɛtɛlu), SETɛSI "CTS" ni Kɔɔsili ni sɛgɛsɛgɛlidɛkurulu hana sin ye baara tɔ, an'alu tɔɔlabaaarada mɛnnu ye maralu xɔɔ,

- SETɛMUSI lasiyayano ye taxa a ye baaralu waleyali hɛ ho xa taxa si SETɛSI sigili ma sinxan ;

- Mali kɛɛkɛhangalu ni jamana lakantali tɔɔlakidin wɔɔɔ (6) , Tɛlatɔɔmalalu tɔɔlamɔɔ saba (3) ani Pilatihɔɔmu tɔɔlamɔɔ saba (3) ye dun SETɛSI "CTS" xɔɔ.

MINISIMA hana mɔɔ hula ye dun, (SETɛSI ɲamɔɔ hana y'a tɔ), tɛlabɛndɛkuru mɔɔ kilin o kilin ani duniya kɛɛbulu mɛnnu mɔɔɔlu ye jan, nin bɛɛ tɔɔlamɔɔ kilin hana sin ye dun a tɔ.

SETɛSI "CTS" ye baaralu ye:

- xa munxutedabila kɔɔsi han hula n'i ɲɔɔɔn tɛ ;
- xa sɛgɛsɛgɛli kɛ danxatili xan xa ɲasin munxutedabila bɛnxan ma;
- xa jamana lakantali sabatilibaaralu kutaya ani x'alu hɛsɛhɛsɛ ;
- Kɛɛbululu daxawulalu, x'olu wulalu ɲinin x'alu lɔn ani x'alu lakulɔn ;
- Xa dabarilu tɛgɛ hɛɛɛku sila hɛ sɔɔdasilu saagili an ye kɛɛbulu xɔɔ .

b. Tɛlatɔɔmadabarikanta sigili sinxan mɛn ye welela xo MɔKU "MOC" ani yɔɔkɔɔsihanga ani han hula ye yɔɔkɔɔsiyaalannu

-Tili 60 xɔɔ bulunɔ bilali xo bɛnxansabe la, SETɛSI ye ɲamɔɔɔya xɔɔ, Tɛlatɔɔmadabarikanta (MɔKU) ani yɔɔkɔɔsiyaalannu xa xan xa sigi sinxan ;

- SETɛSI ye bilasilalisabe walanwalannin labɛn xa dahita Mɔku taxabulu xan, a xɔɔmɔɔɔlu n'alu la baaralu ye pereperelatɛgɛ.Bilasiralisabe in ye kɛɛbuluhangalu ni

jamana lakantali tɔxɔlamɔxɔlu, Tɛlatɔxɔmabaxalu ani Pilatihɔrɔmu mɔxɔhake hana ye pereperelatɛgɛ MOKU kun.

-Tɛlatɔxɔmadabarikanta nin jamɔxɔ ye kɛla sɔrɔdasi jalatigiba dɔ le ti, o ye danxan ye kɛ Tɛlatɔxɔmabaxalu tɔxɔlamɔxɔ kilin ti ani Pilatihɔrɔmu tɔxɔlamɔxɔ kilin ;

- MOKU ni duniya lakantalihangalu y'alu bulu di i jɔxɔn ma xa baara kɛ ;

- MOKU ye baara ye xa dɛxakɔrɔsiyaalannu bulula ani x'alu waleya, o la, Mali sɔrɔdasihanga tɔxɔlamɔxɔlu ye tere a tɔ, ani Tɛlatɔxɔmabaxalu ni Pilatihɔrɔmu tɔxɔlamɔxɔlu. A mana ye xo naha y'a la ani n'a ye sin xa kɛ, MINISIMA ni duniya kɛɛhanga mɛnnu ye jan, olu la deema ye sin xa jinin (o la, MOKU ye yɔrɔkɔrɔsiyaalan kɛsugulu n'alu kɛwaxatilu ye jatemita). Yɔrɔyaalan hɔɔ kɛli mɛɛninba ye tili 60 buluno bilali xɔ bɛnxansabe la ;

- MOKU ye baara ye hana xa sɔrɔdasi murutinolu la kɛwanlelu n'alu taxabululu bulula ani x'alu waleya alu la yɔrɔkilindaxa kuntaxala xɔnɔ ;

-Buluno mana bila bɛnxansabe la, o tili 60 xɔnɔ, SETɛSI ni MOKU yena basigili labɛnnibaaralu bululasabe dahita xa nasin Mali sahilihɛla ma. O baarabululasabe xɔnɔ, hanhuladɛyaalannu lɔwula yena bunya marihatigilu la yɔrɔkilindaxa ti, ani harajɔxɔnxanni ni kɛɛdabila. Baarabululasabe ye lapinin yena kɛ jantuli ti sangu yɔrɔlu xana tɔxulunya kɔrɔsiliku sila hɛ yɔrɔkilindaxa waxati, sani a xa si an'a xɔhɛ.

c. Sɔrɔdasi marihatigilu la yɔrɔkilindaxa

-Tili 30, buluno bilali xɔ bɛnxansabe la, sɔrɔdasi marihatigilu la daxawula ani kɛɛdabila, SETɛSI y'o baara bɛɛ jajinin x'a bila. MINISIMA ye daxawulalu labɛnni baaralu damitali latɛgɛ. O baara bɛɛ ye kɛ sarati xɔnɔ mɛn mɛɛninba ye tili 120 ti ;

- Tili 30, buluno bilali xɔ bɛnxansabe la, baarakɛtaxabulu mɛn latɛgɛta feburuyexaru tili 18, san 2014 xa nasin yɔrɔkilindaxa ma, SETɛSI y'o jalamaya, ani hana, yɔrɔkilindaxa damitawaxati ye pereperelatɛgɛ a kun ;

- Tili 30, buluno bilali xɔ bɛnxansabe la, dɛkuru murutinolu ye sabe labɛn x'a di SETɛSI ma, sabe mɛn ye alu la sɔrɔdasilu hake an'alu la maramahɛn hake dantɛgɛ, o ye kɛ saratilu xɔnɔ mɛnnu dantɛgɛta feburuyexaru tili 18 baarakɛtaxabulu xɔnɔ.

II. Mɔxɔ murutinolu la kɛɛdin xɔtɔlu ladunni jamana ye kɛɛbululu xɔnɔ

- Tili 60, buluno bilali xɔ bɛnxansabe la, mɔxɔ murutinolu la kɛɛdin xɔtɔlu lasaagili baarakɛdɛkuru ye sigi sinxan ;

- O baarakɛɛkuru mɔxɔlu ye : sɔɔdasihangalu ni lakantali tɔxɔlamɔxɔlu, Tɛlatɔxɔmabaxalu ani Pilatihɔɔmu tɔxɔlamɔxɔlu. Dɛkuru nin ni Bɛnxansabe in waleyali kɔɔsilikomite y’alu bulu di i ɲɔxɔn ma xa baara kɛ ;
- Jamanakuntigisariyasabe yena baarakɛɛkuru xɔnɔmɔxɔlu pereperelatɛgɛ, alu la baaralu an’a latɔxɔmaja. Dɛkuru in yena baara kɛ jamanakuntigi ye ɲamɔxɔya xɔnɔ. O le yena mɔxɔ hamunyanolu sugandi, a xa siy’a la bɛɛ sɔnnin mɔxɔ mɛn ye sangu o xa kɛ dɛkuru in kuntigi ti;
- Tili 90, bulunɔ bilali xɔ bɛnxansabe la, Lasaagilidɛkurulu ni Bulunba mɛn ɲasinnin ƐRƐYƐSIYƐSI «RSS» ma, olu ye dɛ xa dɛ bɛnxannu sigi sinxan, ani kɛɛdin xɔtɔlu lasaagili dalilulu Jamana ye kɛɛbululu tɛma, alu la jalakulu hana ye ɲanabɔ o sinhe ;
- O xanma, kɛɛdin murutinolu y’alu la sɔɔdasi lasaagita bɛɛ ladɛno tɔxɔ sabe, Gɔfɛɛnama ye dabari kɛndɛ tɛgɛ jangu xa lasaagili nin kɛ sarati xɔnɔ mɛn tɛ tanbi xaru wɔɔɔ (6) xan i y’a hɔ bɛnxansabe nan’a hɔla ɲa mɛn ma. Baara ye kɛ Lasaagilidɛkuru ye kɔɔsili xɔnɔ ani ƐRƐSIYƐSI (RSS) Bulunba ;
- Lasaagilidɛkuru ni ƐRƐSIYƐSI (RSS) Bulunba ye baarakɛɲɔxɔnya xɔnɔ, a ye jaladiɲa ni lɔwulayɛɛma baara kɛ x’a dahita kulatɛgɛbaxalu la. Kɛɛdin murutinolu tɛma, mɛnnu tɛɛ ye jalatigibalu ti (ofiselu) , n’olu ye lasaagi la, olu la jala dɔxɔyaninba ye kɛ alu la jala xɔtɔ ti. Mɛnnu tɛ sarati kuhɔninnu daha ani mɛnnu la lapinin ye ntɛ lasaagili ti, eretɛɛti musagalu ye yanmaruya olu ye.

III. kɛɛkɛminannu bilali, hanubila ani lasaagili sigidalu la deemali xɔnɔ (DEDEYƐRI)

Tili 60, bulunɔ bilali xɔ bɛnxansabe la, kɛɛkɛminannu bilali, hanubila ani lasaagilidɛkuru ye sigi sinxan.

- dɛkuru in ni Bɛnxansabe waleyali kɔɔsilidɛkuru y’alu bulu di i ɲɔxɔn ma xa baara kɛ ;
- Jamanakuntigisariyasabe yena dɛkuru in xɔnɔmɔxɔlu pereperelatɛgɛ, alu la baara ani dɛkuru in latɔxɔmaja. Dɛkuru in yena baara kɛ jamanakuntigi ye ɲamɔxɔya xɔnɔ. O yena mɔxɔ hamunyanin sugandi sangu o xa kɛ dɛkuru in kuntigi ti;
- **DEDEYƐRI** dɛkuru mɔxɔlu yena kɛ : sanhepolitidɛkuru dɔ, baarakɛɛkuru kɛɛnkɛɛnnolu, mɛnnu yena alu bulu di i ɲɔxɔn ma xa baara kɛ, alu buluhatalu hana yena kɛ maralu xɔnɔ
- Baarakɛɛkurulu mɔxɔlu ye kɛ mɔxɔ hamunyaninbalu ti ani sɔɔdasilu ni kanta tigilamɔxɔlu, Tɛlatɔxɔmabaxalu ni Pilatihɔɔmu tɔxɔlamɔxɔlu, ani minisirisu dɔlu, ani sigidalu tɔxɔlamɔxɔlu ;

- Tili 60, buluno bilali xo benxansabe la, **DEDEYERI** dekuru ni benxansabe waleyali korosilidekuru ye baarakexoxonya xono, **DEDEYERI** xanma, a ye baarabululasabe jonjon laben bee ye dupa men ma, bulunobilali in ye tali kela musagakulu hana xan;
- **DEDEYERI** dekuru yena deema soto heereku sila he **MINISIMA** bariga la ani baarakexoxon ketelu.

IV. Sorodasilu ni jamana lakantili tigilamoxolu bilali baarada kutalu la

- Tili 60, buluno bilali xo benxansabe la, **MOKU** (**SETEYESI** ye men xono), o ye baarabululasabe dahita Benxansabe waleyali korosilidekuru, lakantali baarakedekurulu la, men ye tali kela an ye sorodasilu lasaagili xan baaradalu la, sorodasi mennu tere ye Mali sahilihe n'alu la sinnu sanxototata.
- O baarabululasabe n'a waleyali saratilu, olu sinsinnin baarabululasabe kete waleyali xan, n'o ye lakantali labennibaaralu ti mennu xa xan xa ke sahili he mennu y'alu jantu sigida n'a laminin la, silanjakulu ani haminnakulu mennu ye tali kela lakantali xan;
 - Sorodasidekuru mennu mana laben x'alu bila xa taxa baaradalu la, olu la baarakeminannu dahano ye di alu ma, awa alu doni mumε ye ta gɔferenama kun musagaku sila he;
- Sorodasilu ni jamanadinnu lakantali tigilamoxolu bilali baaradalu la, o te taxa musagaku xo men ye tali kela dugumoxolu la basigi ani jamana han lakantali, ani jamana ni jamana ketelu lakantali ani boyinxanni kelesi.

V. Yelema kutalu dunni kelebululu ni lakantalibaaradalu la baara taxabululu to

- a. Tili 60, buluno bilali xo benxansabe la, **MOKU**, jamanakuntigisabe men ye tali kela **ERESIYESI** (RSS) Bulunba sigili xan, yelema ye dun o xonoku la jangu do ye hara kelebulu murutinolu toxolamoxolu hake xan mennu buluno xa xan xa bila benxansabe la, ani sigidadekurulu bee ladeno. Bee ladeno ye ben yelema ketalu xan an'alu waleyali buludalisabe ;
 - Tili 90, buluno bilali xo benxansabe la, **ERESIYESI** (RSS) Bulunba ye moxo walante dekuru hamunyanin bila xa segesegeli walanwalannin ke jamana ni jamanadinnu lakantali xan, men yena ke deemabaxalu la deema xono, dugumoxolu sin ye dun a xumalu to sangu xa yelema taxabulu jonjonnu jatemita ;
 - **ERESIYESI** (RSS) Bulunba ye lakantali baarakela bee ladeno ye baaralu pereperelatεge ; n'o ye xa jantuli ke danhatalu la bunya **silatεge la** (dugubalu,

dugumεεnnu, wulaxɔɔlalu, saharawulaxɔɔlalu, borimahennu taxasilalu, tanbisila kεrenkerenno, mɛnnu hε tanbili ye wajibi ti, ani dantɛlakantalu). Nin bεε ye kɛla xa sinsinni kε lapininnu hana xan (dugumɔxɔlu lakantali, kiitisariya, mɔxɔmita ani sariyalapangililu waleyali, kunkuxɔɔhennu tɔpali kɛɛli, kɛɛɔxɔge walelu, seeriyalu haraɔxɔxanni, sɛgɛsɛgɛlilu, jamana duguxulu lakantali, dantɛlu tɔpɔtɔli, kunnahulɛnnin, lakantali baaradalu tɔpɔtɔli n'alu kɔɔsili, ani ku kɛɛlu...)

- **ƐRƐSIYƐSI (RSS)** Bulunba ye i tɛsiti kɛɛbululu ni lakantali baaradalu sɛgɛsɛgɛli n'alu kɔɔsili sabati ma, dugubalu xɔɔ ani dugumεεnnu. A ye a tɛsiri hana sangu sariyalu xa bunya.

b. Polisi taxabulu kuta sigili sinxan Jamana xɔɔ

Xaru 12, bulunɔ bilali xɔ bɛnxansabe la, jamanakuntigisariya ye sariya ta mɛn ye jamana ye polisi taxabulu kuta sigi sinxan ani x'a ye baara pereperelatɛgɛ. A ye pereperelatɛgɛli kɛ lakantalibaarada tɔlu ni polisi taxabulu kuta in n'i ɔɔxɔn tɛ. A ye baaradalu labɛɔna pereperelatɛgɛ, xa dinmεεnnu tali daliluyalu jatemita, xaran, baaradalu dɛɛnni minisirisu mɛnnu la, olu ye hita, ani mara ni kɔɔsili taxabululu.

c. Lakantalidɛkurulu sigili sinxan sigidalu la, n'o ye SESEYƐLƐSI (CCLS) ti.

Tili 60, bulunɔ bilali xɔ bɛnxansabe la, **lakantalidɛkurulu ye sigi sinxan sigidalu la** jamanakuntigisariyasabe kun, kɛrenkerenninya la hoɔ maralu, o xɔhɛ kominilu xɔɔ (SESEYƐLƐSI kilin ye sigi mara kilinkilinna xɔɔ, a daxawula ye kɛ mara duguba ti ; SESEYƐLƐSI kilin ye sigi komini kilin o kilin xɔɔ) ;

- SESEYƐLƐSI mɔxɔlu ye lakantali ni kiitiku tigilamɔxɔlu ti sigidalu la, ani polisi taxabulu kuta tɔxɔlamɔxɔlu, sigidalu tɔxɔlamɔxɔlu, sigidalu xɔɔ laadalapamɔxɔlu, diinapamɔxɔlu, basisɔlalu ɔamɔxɔlu, sigidala mɔxɔ gansannu, musutɔnnu ni dinmεεntɔnnu y'o tɔ.

SESEYƐLƐSI y'a hagilinna di sigida ɔamɔxɔlu ni sigidalakantalidɛkurulu ni baarakɛlalu lakantalibaxa tɔlu la baaralu xan ani xa ku kɛta gɛɛnnu waleyali magɛɛya. O bεε xɔhɛ, a xa xan x'a loɔwula ha kunnahulɛn dili tɔ dugumɔxɔlu ma, x'alu lahamunya ani xa hɛɛɛlu sɔtɔ alu haminnakulu ɔalabɔli la.

- SESEYƐLƐSI ye tɔnsigi kɛ, a dɔxɔyaninba ye sinpa kilin ti xaru xɔɔ sangu xa hɛsɛhɛsɛli kɛ lakantaliku xan mɛn y'a tu baara kɛtalulu ye sin jatemita la.

HARANXAN 3NAN : Baaralu ni porose waleyatalu soto, hadamadinya ani sinku ni lonku sila he Mali la waxati sutun, waxati manxan ani waxati kuntaxala jan xono.

1.Waxatihulantela baara ketalu

I y'a ho, a hitanin benxansabe yoro wooronan (Vnan) xono « x'a ben hulantelawaxati ma, nin baaralu ni poroselu labenta han hula moxolu kun menna xa xan xa waleya toriya hagilinna to xa nasin moxolu ma deguba ti menna soto x'a sababu ke sahilihেকে ti.

1. Lekolixaranku ani baaradigixaranku

- xa san 2014 -2015 xarandayele laben Gawo ni Tumutu ani Kidali maralu xono ;
- Mara kohonin innu bee xono, xa xaranwulalu kunxankunnahulen bee lade x'a daha ;
- xa ni kuta dun xarandolu la domuniku to lekolu 314 la xabarin xaransulu mana dayele, o ye ke domunilu ni minannu lasili ti yorolu to ;
- xa bariga dun lekolisulu latomali to nin waleyalu kun :
 - xa lekolisulu yoro tjanolu toben ;
 - xa xarankeminannu lasi lekolisulu la (menna ye tali kela jalage xan, olu sin y'o to) ;
 - xa lekolikaramoxolu saagili latoriya Gawo ni Tumutu ani Kidali maralu xono, o ye kela ladiyalihere dolu le la ;
- Gawo ni Tumutu maralu xono, xaransu 9nan lekolidin menna ti san joxondan ke xa "Defu" soto, x'olu bee ye temantexaranwulaku jalabo ;
 - lekolikaramoxo menna ye saratilabaara la, x'olu ta baara la waxatihulante nin xono ;
- xa waxatilanbixaranwulalu sigi sinxan xa minannu bila alu xono ;
- lekolidin menna ti BAKI soto n'alu ye iniweresitelu la, x'olu ta ani xa i lo alu la musagalu xoto ;
- xa dugumoxolu lahamunya alu xa wuli x'a i lo sangu alu xa deema ke dinmesenna ye, kerengerenninya la, musumanndolu saagili la lekolisulu la duguulu xono menna ti deguba soto ;
- xa sene ni bexanmara baaradigixaranwulu dolu sigi sinxan ani ka minannu lasi alu xono Kidali ni Tumutu ;
 - xarankewula men nasinnin sene, bexanmara ani mooli yiriwali ma Gawo saheli xono, x'olu toben.

2. Kendeyaku

- xa dogtorisulu la sinnu sanxotota (Sesikomulu, seserefulu, maralu xono dogtorisubalu).

O sanxototali ye baara menna keli kuhola, olu ye:

- Baarakeminannu ni firalu lasili ;
- Kendeɣyasu mɛnnu la baara lɔnin Gawo ni Tumutu ani Kidali maralu la, x'olu tɔbɛn xa baarakeminannu bila alu xɔnɔ ;
- kendeɣya baarakɛla mɛnnu wulita xa bɔ alu la baarakɛwulalu tɔ x'a sababu kɛ kɛɛ ti, x'olu saagili labɛn. O la, ladiyalihɛɛɛlu xa tɛgɛ i y'a hɔ xa dɔ hara alu la xarusara xan, ani xa deemadun alu ma sangu sigili xa nɔxɔya, ani xa lakantalidabarilu sigi sinxan ;
- xa kendeɣya baarakɛla dɔlu ta sarati dɔ xɔnɔ x'alu bila kendeɣyasulu la xa deemadun baarakɛla tɔlu ma sangu dugumɔxɔ bɛɛ ladɛno xa sin xa firakɛli sɔtɔ nɔxɔya tɔ ;
- xa lun dɔlu bila firakɛli kɛɛnkerenninnu xanma (i y'a hɔ dusukundimin, nadimi, opereli). O ye kɛ maralu dɔxɔtɔrisulu la jamana dɔxɔtɔri hamunyanolu kun ;
- xa kendeɣyasulu lasɔtɔli nɔxɔya dugumɔxɔlu bulu, o la, worikudeema ye kɛ xa nasin dɛsɛbaxantɔlu ma ani ilan balima mɛnnu bɔta xɔxan xa na ni sin si ye nt'olu ye ;
- xa bariga dun hɛɛɛlu tɔ mɛnnu ye tali kɛla banakunbɛn ni banafirakɛ la firakɛlidɛkurulu kun mɛnnu ye yaalanna xa taxa sigidalu la ;
- xa hɛɛɛlu sigi sinxan mɛnnu ye tali kɛla hatexulɔnalage la banaku nasila hɛ, banabaxantɔ dɔlu bilali xa taxa dɔxɔtɔrisubalu la, ani xa deemadun baluku tɔ xa nasin dinmɛsɛnnu ma balukudɛɛ danmatanbi ye mɛnnu la ;
- xa dabari jonjonnu tɛgɛ xa hɔɔɔbanalu kɔɔsili mantaraha mara saba kuhɔninnu xɔnɔ ;
- xa baaralu damita mɛnnu ye tali kɛla kɛtɛhɛkendeɣyasu saba lɔli la Gawo, Tumutu ani Kidali. Kendeɣyasu ninnu xɔnɔ deema ye dun dugumɔxɔlu ma sangu x'alu la firakɛlilu nɔxɔya.

3. Jiku

- Ji sɔtɔwula mɛnnu tɔjanin x'olu tɔbɛn (pɔnpɛxɔlɔnnu, bɛxanminxɔlɔnnu)
- xa pɔnpɛxɔlɔn dɔ sɛn Kidali ;
- xa pɔnpɛxɔlɔn dɔ sɛn Gawo ;
- xa xɔlɔn sitɛrinima dɔ sɛnTumutu ;

4. Xa ni kuta dun sigidalu tɔ sɔtɔkɛsilalu hɛ

- xa deema kɛ dugumɔxɔlu ye sɛnɛ ni bɛxanku silatɛgɛ la. O deema taxabululu hɛɛ :
- xa ni kuta dun baaralu tɔ mɛnnu ye tali kɛla lulu ni dugumɔxɔlu la sɛnɛ la ;
- xa bɛxannu la banakunbɛnbasijilu dili an'alu firakɛli kanpanilu labɛn ;
- Jidunmansin mɛnnu ye sɛnɛkɛduguxulu labɛnnolu xan n'alu ntɛ baara kɛla, x'olu tɔbɛn ;
- xa nahasɔtɔbaaralu sigi sinxan musulu ni dinmɛsɛnnu ye sɛnɛ, bɛxanmara, jagumɛsɛn, mɔɔli ani bululabaaralaku silatɛgɛ la.

Baaralu waleyali saratilu :

- Gofere nama ye lahidu ta xa nin baaralu ni porose kuhonin nu waleya tilinninya ani baaraketoxonya ni buludjoxonma xono. Dugumoxolu hana sin ye baara bee to ;
- Gofere nama ye lahidu ta xa nahulu ni baarakelalu bila baaralu ni poroselu waleyali xanma, a ye sin xa deema ninin duniya deemadunbaxalu he ;
- Baarakedekuru men nasinnin « hadamadinya, soto ani sinku ni lonku yiriwali ma, o ye baaralu nasinnin poroselu korosi n'alu baaralu jatebo ma waxati ni waxati ;
- hanhulabaarakedekuru moxolu yena ke, hannu toxolamoxolu ni hoxabenna ti ; hannu toxolamoxo ye ke moxo kilin ti. A ye sin xa deema ninin moxo he men ye deema ye sin xa baara noxoya. A ye jatebotonsigilu ke, o ye ke hokabenna ye lapinin xono ;
- A nininnin duniya tonbalu he alu x'alu janiwula hin xa deema ke xa nasin baaralu ni porose nin nu waleyali ma ;
- Gofere nama ye lahidu ta, hadamadindekuru mennu deguninba ye n'olu ye dinmesen mennu ye lutigilu ti, haratalolu, dinmesen hagilitijanolu, kesamusulu, musu lutigilu, dinmesen tijanolu, lunjuratolu hatexulu ni hagili la, ani doketelu, xa i jantu kusobe nin moxo kuhonin nu ku, x'alu lakanta, xa dususumayawalelu ke alu ye, ani xa waleyalu ke mennu y'alu la duniyatotege noxoya.
- Baara ketalu ni porose waleyatalu ni baara toriman bululano mennu ye sinna n'alu ye tali kela hadamandin nu haminankulu la, olu te i joxon degu. Olu ye baaralu ti mennu ye tali kela soto yiriwali la, siyaman boli haantanya la jangu duniya tonba ye lapininbalu ke xa ben san 2015 yiriwaliku nasila he, olu ka sin xa tiima.
- han hula moxo bee xa sin xa i hanmita sangu wale joxumannu xana ke mennu ye baaralu ni poroselu waleyali bali.
- han hula moxolu bee ye lahidu ta sangu x'a tu Fanga ye baarakelalu, baara waleyabaxa tolu ani mennu yena hadamadinyadeemasila he, olu xa sin xa yorolu lasoto ka tere geleya foyi ma dun a to.

II. Dabari tegtalu kuntaxala manxan ni kuntaxala jan xono kiyakedaYiriwali heere kerengerenno men kuhonin benxansabe yoro naaninan xono, n'o ye tali kela Sahilihela yiriwali la soto, hadamadinya ani sinku ni lonku silatege la, o hukumu xono, baarabululanin kerengerenno mennu ye tali kela san siyaman na, olu yena laben. Baara mennu yena ke, o lelu walanwalanno hele :

Men ye wulaxonolalu yiriwali (sene, bexanmara ani mooli), domuxaha sabatili ani sigida n'a laminin lakantali ti, baara mennu yena ke, olu hele :

- xa deema ke xa nasin simansilabennalu, angeretobennalu ani tokhehen tolu tobembaxalu ma ;
- xa deema ke xa nasin baarada heeretigilu ma jangu alu xa simansi jumalu toben halinhenu ni bexanmara silatega la ;
- xa bexanfirake yiriwa ani xa bexanfirakewulalu toben maralu xono ani sigidalu la ;
- xa bexanfirakewulalu jensen kusobe mara kilinkilinna xono ;
- ka baarakeminannu ni borihennu lasi bexanfirakewulalu to ani xa deemadun sangu keke sababu la bexanfirakedoxotri mennu wulita xa bo alu sigiwulalu to, olu xa sin xa saagi alu no to ;
- xa bariga dun yegemowulalu tobenni to ani jixankesulu ; noxodun jilasigitalu to yegemita xanma, x'o baara ke xa na ani x'a yiriwa ;
- baludese xolololu xa joxu moxo mennu ma kusobe, xa domuni lasi olu ma ;
- xa do hara jamana ye dabari tegtalu xan sangu a xa sin x'a janiwula hin deemaliku to xa nasin desebaxantolu ma baludese kujoxu mana na ;
- xa bariga dun lasobiliheteru to sangu geleya dolo xa sin xa kunben baluku silatega la;
- xa bariga dun simanmara sinnu to jamana ni kominilu xono ;
- xa balu lasi desebaxantolu ma mennu la toroya xa bun kusobe ;
- xa noxoya dun taxanisaagila la simansenwulalu ni yoro tolu te baludese ye mennu na ;
- xa deema ke sangu baara mennu ye tali kela bexannahabo la ani bexanjagu, nin bee xa sin xa noxoya ;
- xa keje tunnu keke Ba Jaliba n'a buluhatalu xono, dalalu, jilasigiwulalu ani bexandomunidinxalu ;
- xa yirilu tutu balu ni xolu dahelalu to ; xa siya kerengerenninnu tutu boxo janitalu ye bo mennu to ani bululabaarakayirilu ;
- xa kunkuxonsubulu n'alu daxawulalu lakanta sangu xa padaamutoxoma sabati kunku xono ;
- xa bariga dun tonkele to ;
- xa deema ke ka nasin jininni ma sene ni bexanmara silatega la.

Men ye baarabululanolu ti wulaxonolalu soto yiriwali silatega la, baara mennu yena ke, olu ye :

- xa dinmesennu ni musulu an'alu la tonnu laben x'alu ke kenyereyejamalu ti sangu x'alu la soto sabati ;
- xa nahasotobaaralu yiriwa dinmesennu ni musudekurulu ye ;

- xa deemadun baara manxanndolu sigili la sinxan sigidalu la jangu soto ye sabati ani xa baaraku hana noxooya ;
- xa dinmesennu ni musulu la sinnu sanxotota ; sinsinni xa ke sigida makunahennu n'a haminnakulu xan ;
- xa deema ke xa nasin koperatifulu ni baaradalu ma mennu ye sin xa baara di moxolu ma, o deema ye sin xa ke wori ti walante hen kete men ye tali kela sigida haminnakulu la.
- xa xaran ke moxolu kun ani xa deemadun toptoli silatage la. O deema nasinnin moxolu ma mennu han ye nahasotobaaralu sigila sinxan ;
- xa bululabaarakelalu deema, x'alu laben kujuma sangu alu xa sin xa nahaba soto alu la baaralu la;
- xa bululabaarakelalu la baarawula kerengerennolu lo Mali sahilihemara bee xono ;
- xa dabari tage sangu julu xa soto ani baarakeminannu ;
- xa kanalu sigi sinxan jangu baarakelalu xa dun i joxon na, i y'a ho waxatilasuxulu n'alu weleto ye xo "fuwari".O ye ku ti men ye tali kela an ye lannin na n'o ye laminin Afiriki jamanalu la dunjoxonna ti ;
- deemaliporogaramu tobenni xa nasin baaradamanxannu sigili la sinxan dinmesennu ye mennu talata xaran na ani musulu toxola, ani porogaramu ketelu hana ye sigi sinxan xa nasin dinmesennu ma. O porogaramu kun ye xa baaradigixaran ke dinmesennu kun mennu man sin xa xaran laban ani mennu man xaran mumε han, xa tala xa deema ke alu ye sangu alu ye sin xa baara ke alu han ye sigidalu la.
- xa bululabaarakelalu la sinnu sanxotota joxondan hagilinna xono ani xa bululabaaradalu yiriwa baaradigixaran keli sababu la ;
- xa nahasotobaaralu sigi sinxan;
- baara te ke hen mennu xo x'olu sotoli noxooya ani xa dabarilu tage sangu jagu hana xa noxooya ;
- xa nahasotosilalu yiriwa mennu ye tali kela sinku ni lonku la, jalagelu ni sinku ani lonku bululahentobennolu ;
- xa bariga dun julumesendunbaaradaku to ;
- xa bariga dun dugujuxotonahulukulu la sahilihemaralu xono nininni ni nahabo silatage la.

Men ye silabaku ti xa dugulu buludun i joxon bulu, waleya ketalu ye :

Nin silabalu dilali :

- xa Kidali ni Gawo ani Tumutu bila Sahara Silaba ma ;
- Gawo - Buremu - Tawusa

- Burɛmu - Kidali ;
- kidali - Timiyawini (an ni Aliseri dantɛ la) ;
- Anefisi - Tesaliti - Borɔdizi Bazi Mokutari ;
- Kidali - Menaka ;
- Ansongo - Menaka - Anderanbukani ka taxa an ni Nizɛri dantɛ la ;
- Goma kura - Tumutu ;
- Duwanza - Tumutu ;
- Duwanza)- Gawo (yɔrɔtɔjananinlabɛn) ;
- Gosi - Guruma - Arawurusu
- silamɛsɛn Bore - **Koriyanze** - Aka
- silamɛsɛn Muniya - **Jafarabe** - Ja ka Tɛnɛnku - Yuwaru ;
- silamɛsɛn Andelimani ka taxa **an ni Nizɛri dantɛ la** ;
- silamɛsɛn Ansongo - **Tesiti** ka taxa an ni **Burukina** dantɛ la ;
- **Lere** - Fasala.

ˉ Abiyɔnjigiwulalu tɔbɛnni Kidali, Tesaliti, Tawudeni, Menaka ani Gundamu ; Gawo ta ye yɔrɔ tɔjanolu tɔbɛnni ti ;

ˉ xa tiliyeren nahabɔsuba ni Kuranmansinbalu sigi nin dugulu tɔ : Tumutu, Gundamu, Dire, nafunke, Gawo, Menaka, kidali, Tesaliti, Guruma Arawurusi, Ansongo, Tinesako, Abeyibara, Burɛmu, Duwanza, Teniku, Yuwaru ani Lere.

ˉ xa sahilihɛmara saba ninnu sindun porosɛ la mɛn ye tali kɛla dugujuxɔtɔgasi nahabɔli la saharajamanalu xɔnɔ ;

ˉ ka jixankulunlowula dɔ tɔbɛn Banba, Dire ani Yuwaru.

Mɛn ye nɔxɔya dunni ti hamadenyasabatisilalu la, baara mɛnnu yena kɛ, olu hɛlɛ:

- xa taxa baaralu kɛli hɛ mɛnnu ye tali kɛla dɔxɔtɔrisu dɛsɛnolu la, ani xa kuta dɔlu lo xa baarakɛminannu bila alu xɔnɔ;

- xa dɔxɔtɔrisuba lo Kidali ni Menaka;

- xarandolu mɛnnu ye xɔtɔn hɛ, xa nɔxɔyaba dun olu la burusiku tɔ ;

- xa bariga dun basili nɔxɔyali tɔ saharajamana xan ; o la, xa tu xa basilidɛkurulu bila xa taxa banakunbɛnbasili ni banabasi kɛ a dugulu tɔ ;

- xa dabarilu tɛgɛ sangu basilihɛɛɛ kuta ye kɛ dɔxɔtɔrisulu la ani xa basili kunhɔlɔlu xa lasɔtɔ sigida la ;

- xa lekɔlisu kutalu lo Tumutu ni Gawo ani Kidali maralu la i y'a hɔ lekɔlisulowulalu jatemitakarati t'a bulula na mɛn ma;

- xa deemadun sangu lekolidinnu la domunikewulalu xa baara ke a nama ;
 - karamoxo jumalu xa lekolisulu tobo ;
 - xarandolu ni karamoxolu xa xarankeminannu dahano soto ;
 - xa kunnahulen ni lahamunyaliporogaramu sigi sinxan sangu dinmesennadolu la xaran xa laban, kerengerennninya la musumanndolu ;
 - xa bariga dun iniweresite buluhatalu loli to sahilihemaralu la ni xaran suguya mennu ye tali kela mara kuhoninnu kilinkilinna haminnakulu la ;
 - xa bariga dun sanhexaran yiriwali to sahilihemaralu la, xa xaransuba dolu lo ;
 - xa kidali, Tumutu ani Gawo baaradigixaranwulalu dila ;
 - xa hutubalise tekini do lo mara kuhoninnu kilinkilinna xono ;
 - xa baaradigixaranwula do lo mara kuhoninnu serikili kilin o kilin xono ;
- xa ji sanuman lasi dugumoxolu ma sin nte mennu ye gelaya mana i kunbo ;
- xa ni kuta dun worobineku to Gawo dugu xono ;
 - xa ni kuta dun worobineku to Tumutu dugu xono ;
 - xa kanali sen ka bo Eseri xa taxa Ini Tebisasi xa taxa Kidali.

Men ye sinku ni lonku ti, baara mennu bululanin, olu hele :

- baarada mennu ye maralu ni serikililu xono, x'olu toben ani xa deema ke alu ye ; sinku ni lonku su mennu ye Tumutu ni Gawo ani Esuku, x'olu hana toben ani x'a deema ke alu ye ;
- xa bariga dun jininni to dakunnu xan mennu ye tali kela sinku ni lonku la, halalahenku, sinku ni lonku nahasotasilalu sabatili ;
- xa bariga dun sinku ni lonku baarakelalu la dunjoxonna n'alu la hagilihalinhalin to, o xanma xa walelu kutaya sahilihemaralu la i y'a ho loxokunkilinjalagelu an'o joxonnalu.